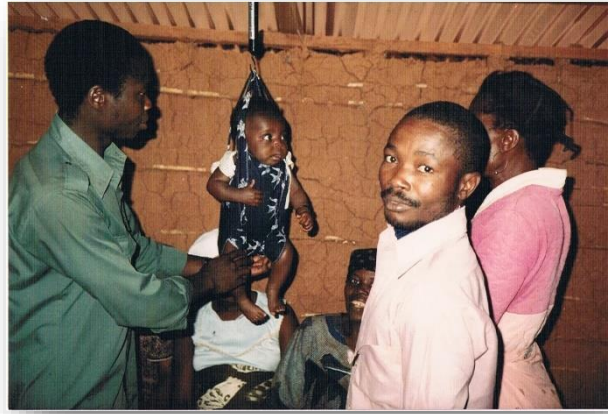


Echo 36. Op de valreep vóór mijn vertrek

Zo vlak vóór mijn definitieve vertrek uit Kameroen, het is januari '87, is het tijd om terug te kijken. Wat heb ik bereikt? Wat ging goed, wat minder? In Nederland is men kritisch: 'Héb je wel wat bereikt, gaat het er echt beter, of is alles achter je rug weer ingestort?' Het blijkt moeilijk een en ander in het juiste perspectief te zien. In 'onze' dorpen hebben we veel bereikt: er zijn heel wat kinderlevens gered door zorg en aandacht, vaccinaties en gezondheidsadviezen. Maar waar je op hoopt is, dat in de hoofden van volwassenen een zaadje is geplant met de boodschap, dat je ook als dorpeling veel kunt doen om je eigen situatie en die van je familie te verbeteren. Zoals zorgen voor schoon drinkwater en het graven van wc's. Kortom: PREVENTIE! niet voor niks schrijf ik dat hier met koeienletters.

Ook heb ik op bescheiden schaal een bijdrage geleverd aan het doel van de Wereldgezondheidsorganisatie in die tijd, nl. 'Gezondheid voor ieder in het jaar 2000'. Wanneer je de cijfers van na 2000 bekijkt kun je stellen, dat er veel is bereikt. De sterftcijfers voor kinderen en zwangere vrouwen bv. zijn spectaculair gedaald, en veel meer bevolkingsgroepen hebben toegang tot schoon water en sanitair. Maar dergelijk goed nieuws lees je zelden in de krant.



Consultatiebureau: baby aan de weeghaak



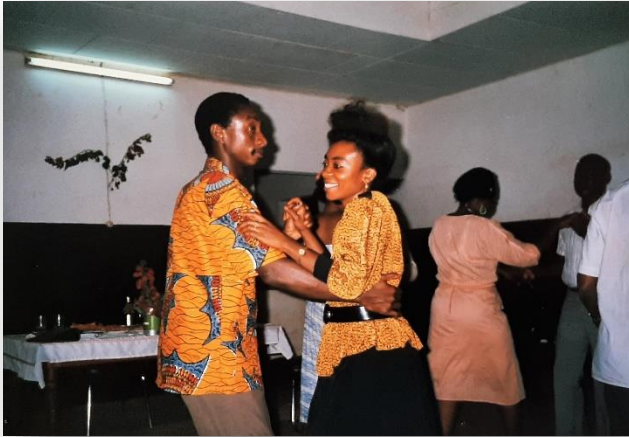
Een kijkje in de keuken

ouders en voorouders deden dat al eeuwenlang. Ze keken daarbij niet op een paar dagen. Reden ook waarom ik vanmorgen onverrichterzake terugkeerde uit een dorp waar we consultatiebureau voor baby's, kleuters en zwangere vrouwen zouden houden.

Kerstmis

Voorals vlees, vis en andere lekkernijen behoren dan op het menu te staan. Men koopt dat op de markt of, bij gebrek aan geld, wat voor de meeste dorpelingen geldt, gaat men op jacht of op de visvangst, zodat we ook vorige week maar weinig mensen aantreffen in de dorpen.

Op 2 januari 1987 schrijf ik mijn laatste rondzendbrief: 'Het is vrijdagmorgen 10 uur en het is verbazingwekkend rustig in de stad. Het heet dan wel een werkdag te zijn, maar 'la fête continue', hetgeen zoveel wil zeggen dat er aan het feest niet snel een eind zal komen. Dat begint een paar dagen vóór kerst, tot enkele dagen na nieuwjaar. Kameroeners weten wat feesten is en weten dat ook prima te organiseren, want hun



Mijn leidinggevend arts, dr. Mwambo met echtgenote

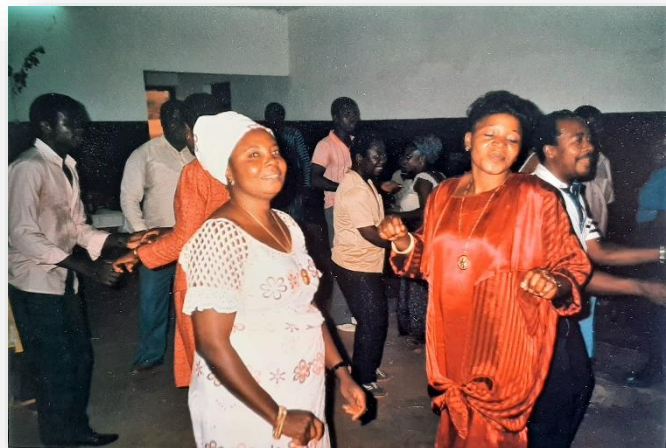
Oud en nieuw

Dat feest wordt op straat gevierd, met iedereen. Afgelopen dinsdag organiseerden de collega's van de dienst waar ik deel van uitmaak, een feestje. De vrouwen verzorgden het eten (ik bakte taart en cake, als gelukkige bezitster van een SNV-gasoven!) en de mannen zorgden voor de drank en de muziek. Bestaat er in de werksfeer een sterke hiërarchie met een grote afstand tussen chef en personeel, tijdens dergelijke feesten valt dat verschil

weg en is iedereen vrolijk met elkaar aan

het dansen. Als alles hier zo goed zou verlopen als de feesten...

Op oudjaar zelf was er een feest in de 'Club' van de tabaksmaatschappij, waar de elite van de stad zich voor kon inschrijven. Als blanke hoor je daar, tegen wil en dank, ook bij. Zo'n 75 man en vrouw waren daar verzameld om te eten, te drinken en te dansen. Om middernacht kwam er zelfs echte Champagne op tafel. Wanneer ik mijn ogen half dichtkneep waande ik me op een Hollands feest: De dames in chique westerse kledij en de heren in net pak met strop. Ik vraag me vaak af waar ze het van betalen, want het is peperduur en alleen in grote steden als Douala en Yaoundé te koop. Kleren zijn blijkbaar heel belangrijk. Ik verbaas me soms hoe vrouwen, opgedoft en op hoge hakken, uit een schamele hut tevoorschijn kunnen komen. Het was trouwens een heel gezellig feest, dat zelfs om vier uur 's ochtends nog niet op zijn eind liep'.



Nieuwjaarsfeest met collega's van de Médecine Préventive

Je zou denken dat je hier met gelijkgestemde, westers denkende mensen te maken hebt, maar schijn bedriegt. Uit dezelfde brief:

'Innerlijk zijn er grote verschillen tussen een Kameroener en een Nederlander. Zo bracht iedere man één vrouw mee naar het feest, terwijl meer dan de helft twee of meer vrouwen heeft. De polygamie is traditioneel in Afrika en tot op de dag van vandaag (1987) meer regel dan uitzondering, ondanks de inspanningen van missie en zending die de monogamie introduceerden.

De polygamie had en heeft, naast een stuk status, een sterke sociale functie. In vroeger tijden bv. sliep een vrouw zodra zij zwanger was, niet meer met haar man, tot het moment waarop het kind van de borstvoeding af was, op twee- of driejarige leeftijd. Dit gaf de vrouw de kans zich rustig op de bevalling voor te bereiden en na de geboorte alle aandacht aan het kind te

kunnen besteden. Totdat het sterk genoeg zou zijn om, zonder de continue bemoeienissen van mama, met de grotere kinderen uit de pot mee te eten. Want daarbij moet je vlug zijn, anders hebben je oudere broertjes en zusjes alles al op! Gedurende zo'n periode sliep de man bij één van zijn andere vrouwen. Zodra een vrouw uit de running was door ziekte of bevalling, namen de andere vrouwen de zorg voor haar kinderen, het huishouden en haar velden, erbij. Een man kan bij verschillende vrouwen kinderen hebben, maar een vrouw had zelden meer dan 7 of 8 kinderen door de grote tijdsduur tussen de bevallingen in, in tegenstelling tot Nederland waar in de 20^e eeuw, vóór de komst van voorbehoedsmiddelen en niet te vergeten gestimuleerd door diezelfde kerk, vrouwen binnen no time opnieuw moeder werden. De vrouw in Kameroen had dus steeds weer alle kans om op krachten te komen. Volgens de deskundigen hier was de kindersterfte door die verspreide geboorten dan ook veel kleiner dan nu.

Met de introductie van de monogamie werd door deze gebruiken een streep gehaald. Vrouwen worden snel opnieuw zwanger na een geboorte. Het kind wordt direct van de borst gehaald, want volgens het bijgeloof is de melk bedorven en zal het kind ziek worden, zodra de moeder weer zwanger is. Nog niet gewend aan het voedsel van de volwassenen en bij gebrek aan (kennis over) speciale peutervoeding (denk aan de Olvaritpotjes!), plus het feit dat het kind snel naar oma wordt gebracht zodat moeder niet in de war wordt gebracht door het aanhoudend huilen van de peuter, is dit een uiterst moeilijke periode voor het kind. Vooral dan is de kans op ondervoeding en sterfte groot en dit is nog bijna dagelijkse praktijk, ondanks onze pogingen via consultatiebureaus en voorlichting om daar verandering in te brengen. Eeuwenoude gewoonten doorbreken, brengt dus veel andere problemen met zich mee en dit is maar één voorbeeld daarvan.



Vrouwen van een dorpschef in Noord-Kameroen



De latrineput wordt eerst afgedekt met lokaal materiaal...

In het ontwikkelingswerk zou daar nog veel meer rekening mee moeten worden gehouden. Er zijn altijd moeilijk voorspelbare consequenties bij de introductie van iets nieuws'.

Het is maar de vraag, of vrouwen zo tevreden waren (en zijn) met deze traditie. Aan hen werd niets gevraagd. Uit verhalen heb ik begrepen, dat het heel wat stuurmanskunst van de man vroeg, om de vrede tussen zijn vrouwen te kunnen bewaren.

'Gelukkig heeft het latrineproject, waarvoor jullie in Nederland circa 7000

gulden(!) bijeen brachten via o.a. de kaartenactie, georganiseerd door twee vrienden, niet van zulke negatieve effecten! Eén van de weinige ontstane gevolgen daarvan was de volgende: 'Wat zouden onze varkens moeten eten wanneer niemand meer achter de struiken gaat zitten, maar wanneer hij zijn behoeften in een latrine deponeert?' zo vroeg een dorpeling mij. Voor jullie misschien een rare opmerking, maar daar waar het hebben van enkele loslopende varkens een flinke appel voor de dorst betekent, toch een belangrijke vraag. Het kost enige tijd om mensen ervan te overtuigen dat varkens ook met keukenafval etc. wel vet kunnen worden en dat varkens die los rondlopen een bron van infectie zijn, zoals die van de verspreiding van ingewandswormen. Aan mijn opvolger de schone taak hen de noodzaak te doen inzien van het plaatsen van hekken om die beesten achter te zetten! In een enkel dorp is mij dat al gelukt.

Het latrinefonds gaf mij de mogelijkheid om de enorme inspanning door dorpingen, die nodig is voor het graven van een latrineput van zes meter diepte (nodig om te zorgen dat het gat nooit vol raakt), te belonen met een gratis zak cement en een betonijzer. Dit is bedoeld voor het construeren van een hygiënisch en duurzaam vloertje óp het gat. De belangstelling hiervoor was werkelijk enorm!

1 januari 1987 was de uiterste datum om de materialen gratis te krijgen, vanaf nu moeten geïnteresseerden de helft van het bedrag zelf bijpassen. Dit om enige vaart te zetten en omdat het fonds inmiddels al aardig slinkt. 160 latrines zijn gereedgekomen en nog een aantal zijn 'en construction'. In sommige dorpen is het prima verlopen, meer dan de helft van de huizen is daar nu van een latrine voorzien. Maar in andere dorpen heeft het nauwelijks resultaten gegeven. Dat zijn dan dorpen waar ook andere activiteiten moeizaam verlopen. Oorzaak van die grote



... waarop de cementen vloer wordt gestort.

verschillen is vaak het feit dat dorpingen het onderling niet met elkaar eens zijn. Dit door wantrouwen ten opzichte van elkaar en het niet respecteren van de beslissingen, genomen door de chef van het dorp. Dat vindt zijn oorsprong in het feit dat men vroeger per familie bij elkaar woonde en niet zoals nu, enkele families bij elkaar in een dorp. Dit betekent een strijd om de autoriteit: waar men vroeger naar de familieoudste behoorde te luisteren, moet men nu naar de chef luisteren, wat soms grote problemen oplevert tussen families onderling bij de uitvoering van projecten zoals dit. Het is de dagelijkse praktijk die het ontwikkelingswerk in Oost-Kameroen bemoeilijkt. We werken daarom bij voorkeur in dorpen waar dit probleem niet zo speelt.

Daar, waar het wel goed loopt, vindt men vaak enkele krachtige figuren die de families aaneensmeden en gezamenlijk iets weten te organiseren. In dit geval hebben zes van de twaalf dorpen van het latrineproject geprofiteerd, hetgeen voor hen een stapje in de richting van een betere gezondheid betekent'.

En zo zat mijn tijd in Batouri er bijna op.

'Binnenkort loopt mijn SNV-contract af, nl. per 1 maart a.s. Tot mijn grote teleurstelling is SNV er nog niet in geslaagd een geschikte opvolger te vinden. Ik had nl. graag alles goed over

willen dragen, zodat voortgang van het werk verzekerd is. Misschien komt er tóch ineens iemand uit de lucht vallen, ik blijf hopen. (In augustus '87 was er uiteindelijk tóch een opvolger. Ik vertrok voor een maand naar Batouri, om hem in te werken). In ieder geval sta ik binnenkort weer op Nederlandse bodem. Gisteren, nieuwjaarsdag, drong het pas echt tot mij door dat 1987 een groot vraagteken voor me betekent. Me weer inpassen in de Nederlandse samenleving, werk en woning zoeken, contacten weer oppakken enz. Aan één kant een grote uitdaging, aan de andere kant vind ik het moeilijk om afscheid te nemen van de Kameroeners en hun Kameroen. Ik heb hen in mijn hart gesloten. Vier jaar heb ik tussen hen gewerkt en geleefd en ik kan wel stellen dat, ondanks de vele problemen hier ontmoet, ik een prachtige en enerverende tijd heb gehad. Ik heb misschien wel meer 'gehaald' dan 'gebracht'. De Fransen hebben gelijk wanneer ze zeggen 'partir c'est mourir un peu', hetgeen zoveel wil zeggen als 'vertrekken is een beetje doodgaan'. Kameroeners stellen echter dat iedere dag genoeg heeft aan zijn eigen sores, dus kijk maar niet teveel vooruit of achteruit. Met die wijsheid ben ik het nieuwe jaar ingestapt'.

En zo is er bijna een einde gekomen aan de reeks Echo's, verhalen over mijn leven en werken in Kameroen. Voor mij was het een aangename reis, terug in de tijd. In 2008 reisde ik, samen met mijn echtgenoot Hans, terug naar Batouri. Over onze ervaringen van toen, schrijf ik in de volgende, afsluitende Echo.

Ria Verbeek
© Terug naar Batouri
Oktober 2021



De SNV-familie, augustus 1987 in Bertoua, met o.a. mijn opvolger Leo